

Algılanan Ebeveyn Duyarlılığı ve Fiziksel Saldırganlık Arasında Algılanan Partner Duyarlılığının Aracı Rolü

Gamze Er-Vargün¹
Anadolu Üniversitesi

Cansu Yılmaz²
Anadolu Üniversitesi

Özet

Ebeveyn duyarlılığının çocuk ve ergenlerin sosyo-duygusal gelişimi üzerindeki etkisi pek çok araştırmada ortaya konulmuştur. Ancak ebeveynlerin duyarlı davranışlarının çocukluk ve ergenlikteki gelişimsel sonuçlarının yanı sıra yaşamın ilerleyen dönemlerindeki etkilerini incelemek de önemlidir. Bu doğrultuda, mevcut araştırmanın birincil amacı algılanan çocukluk dönemi ebeveyn duyarlılığı ile genç yetişkinlerde fiziksel saldırganlık arasındaki ilişkiyi incelemektir. Literatürde ebeveyn duyarlılığı ile genç yetişkinlerde fiziksel saldırganlık arasındaki ilişkinin altında yatan mekanizmalara dair bilgilerin de sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Genç yetişkinlik yılları romantik ilişkilerin önemli olduğu bir gelişimsel dönemdir. Bu amaçla bu araştırmanın bir diğer amacı ebeveyn duyarlılığı ile genç yetişkinlerde fiziksel saldırganlık arasındaki ilişkide algılanan partner duyarlılığının aracı rolünü incelemektir. Araştırmaya 18 ile 28 yaş aralığında ($M = 21.37$, $SD = 2.09$) 295 yetişkin dahil edilmiş ve katılımcılardan çevrimiçi bir anket üzerinden algılanan ebeveyn duyarlılığı, algılanan partner duyarlılığı ve fiziksel saldırganlık ölçeklerini doldurmaları istenmiştir. SPSS Process Macro eklentisi ile yürütülen aracılık analizinin sonuçları çocukluk dönemi ebeveyn duyarlılığının genç yetişkinlikte fiziksel saldırganlıkla doğrudan ilişkili olmadığını buna karşın yalnızca çocukluk dönemi baba duyarlılığının algılanan partner duyarlılığı aracılığıyla genç yetişkinlerde fiziksel saldırganlığı yordadığını göstermiştir. Algılanan baba duyarlılığı arttıkça algılanan partner duyarlılığının da arttığı ve bunun sonucunda fiziksel saldırganlığın azaldığı gözlenmiştir. Öte yandan, bu araştırmada algılanan anne duyarlılığı ve genç yetişkinlikte fiziksel saldırganlık arasında ne doğrudan ne de algılanan partner duyarlılığı aracılığıyla bir ilişki bulunmamıştır. Elde edilen bulgular babaların çocukluk dönemindeki duyarlı davranışlarının bireylerin yetişkinlik dönemindeki davranışları üzerindeki etkileri incelenirken romantik partnerin rolünün dikkate alınmasının önemine vurgu yapmaktadır.

Anahtar kelimeler: Anne duyarlılığı, baba duyarlılığı, algılanan partner duyarlılığı, fiziksel saldırganlık, genç yetişkinlik

Abstract

The impact of parental responsiveness on the socio-emotional development of children and adolescents has been demonstrated in numerous studies. However, it is also important to examine the developmental consequences of parental sensitivity not only in childhood and adolescence but also later in life. Accordingly, the primary aim of the current study is to examine the relationship between perceived childhood parental sensitivity and physical aggression in young adults. It is noteworthy that there is limited information on the mechanisms underlying the relationship between parental sensitivity and physical aggression in young adults. Young adulthood is a developmental period in which romantic relationships are particularly important. Therefore, another aim of this study was to examine the mediating role of perceived partner responsiveness in the relationship between parental sensitivity and physical aggression in young adults. The study included 295 adults between the ages of 18 and 28 ($M = 21.37$, $SD = 2.09$), and participants were asked to complete scales on perceived parental sensitivity, perceived partner responsiveness, and physical aggression via an online questionnaire. The results of the mediation analysis, conducted with the SPSS Process Macro, showed that childhood parental sensitivity was not directly related to physical aggression in young adulthood. However, only childhood paternal sensitivity predicted physical aggression in young adults through perceived partner responsiveness. Specifically, as perceived paternal sensitivity increased, perceived partner responsiveness also increased, leading to a decrease in physical aggression. On the other hand, no direct relationship was found between perceived maternal sensitivity and physical aggression in young adulthood, either directly or through perceived partner responsiveness. These findings emphasize the importance of considering the role of the romantic partner when examining the effects of fathers' responsive behaviors in childhood on individuals' behaviors in adulthood.

Keywords: Maternal sensitivity, paternal sensitivity, perceived partner responsiveness, physical aggression, young adulthood

Yazışma Adresi: ¹Dr. Gamze Er-Vargün, Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Tepebaşı/Eskişehir, E posta: gamzeer@anadolu.edu.tr, ORCID:0000-0002-1396-5528

²Dr. Cansu Yılmaz, Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Tepebaşı/Eskişehir, E posta: cansu_yilmaz@anadolu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7445-1301

Algılanan Ebeveyn Duyarlılığı ve Fiziksel Saldırganlık Arasında Algılanan Partner Duyarlılığının Aracı Rolü

Düşük ebeveyn duyarlılığının (ebeveynlerin sevgi, sıcaklık ve kabul içeren davranışları; Sümer ve Güngör, 1999) çocukluk ve ergenlik dönemlerinde fiziksel saldırganlık gibi olumsuz sosyal davranışlarla ilişkili olduğu bilinmektedir (Alink ve ark., 2009; NICHD, 2004; Ruchkin, Eiseman ve Hagglof, 1998). Fiziksel saldırganlık araştırmalarının çoğu çocukluk ve ergenlik dönemine odaklansa da istatistikler ergenlik döneminde artmaya başlayan şiddet eğiliminin genç yetişkinlikte de devam ettiğini göstermektedir (Blokland ve ark., 2005; Laub ve Sampson, 2003). Genç yetişkinlik, ekonomik bağımsızlık elde etme ve romantik ilişkiler kurma gibi sorumlulukların yoğunlaştığı, ayrıca reddedilme ve hayal kırıklığı gibi duygusal stres faktörlerinin arttığı bir dönemdir. Bu dönemde fiziksel saldırganlık eğilimi düşünüldüğünden daha fazladır (Arnett, 2000). Genç yetişkinlerde fiziksel saldırganlığın yordayıcılarını araştıran çalışmaların sayısı görece az olsa da çocukluk dönemi ebeveyn duyarlılığına dair olumsuz algıların genç yetişkinlikte fiziksel saldırganlığı artırdığı (Nicholas ve Bieber, 1996), olumlu algıların ise fiziksel saldırganlık riskine karşı koruyucu bir rol üstlendiği bulunmuştur (Patock-Peckham ve ark., 2020). Genç yetişkinlik döneminde ebeveynlerle ilişkilerin etkileri devam etmekle birlikte, bu dönemde romantik partnerle kurulan ilişki daha fazla önem ve öncelik kazanmaya başlar (Doherty ve Feeney, 2004). Bu nedenle, çocukluk dönemi yaşantılarının genç yetişkinlerin saldırgan davranışları üzerindeki etkilerini inceleyen romantik partnerin rolünün göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Yetişkinlerde yakın ilişkiler alanyazını, bireylerin çocukluk dönemlerindeki ebeveyn duyarlılığına dair algılarının yetişkinlik döneminde romantik partnerlerinin duyarlılığına dair algılarını (partnerin bireyi ne ölçüde anladığına, onunla ilgilendiğine ve ona değer verdiğine dair algıları; Reis, 2012; Reis, Clark ve Holmes, 2004) etkilediğine işaret etmektedir (Collins ve Read, 1990). Bununla birlikte, partner duyarlılığının ebeveyn duyarlılığı ve genç yetişkinlikte fiziksel saldırganlık arasındaki ilişki üzerindeki etkileri henüz araştırılmamıştır. Bu çalışma, algılanan ebeveyn duyarlılığı ile genç yetişkinlik dönemindeki fiziksel saldırganlık arasındaki ilişkide algılanan partner duyarlılığının potansiyel aracılık rolünü incelemeyi amaçlamaktadır.

Ebeveyn Duyarlılığı ve Fiziksel Saldırganlık

Bağlanma kuramına (Bowlby, 1973) göre, çocuklar ebeveynleriyle olan ilişkilerinden yola çıkarak ilişkilere dair içsel modeller oluştururlar. Çocukluğunda duyarlı ebeveynlerle yetişen ve güvenli bağlanan bireylerin başkalarına dair olumlu içsel modeller geliştirdikleri (Hazan ve Shaver, 1987) ve kişilerarası çatışmaları daha

yapıcı yollarla ele aldıkları görülür (Simpson ve ark., 1996). Öte yandan, ebeveynleri tarafından ihmal edilen ya da tutarsız ilgiye maruz kalan çocuklar diğerlerine dair olumsuz içsel modeller geliştirirler (Hazan ve Shaver, 1987). Bu durum kişilerarası çatışmaları yönetmekte zorlanmalarına neden olur (Simpson ve ark., 1996). Bağlanma kuramını destekleyen araştırma bulguları ebeveyn duyarlılığının çocukluk (ör. Pastorelli ve ark., 2016) ve ergenlik (Newton, Laible, Carlo, Steele ve McGinley, 2014) döneminde olumlu gelişimsel özelliklerle olumlu yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. Öte yandan, ebeveyn duyarlılığının çocukluk (Alink ve ark., 2009) ve ergenlikte (ör. Coley ve Medeiros, 2007; Oldfield, Humphrey ve Hebron, 2016; van der Voort, Linting, Juffer, Bakermans-Kranenburg ve van IJzendoorn, 2013) saldırganlık ve davranım bozukluğu gibi sorun davranışlarla olumsuz yönde ilişkili olduğunu gösteren pek çok araştırma bulgusu mevcuttur. Alanyazında yer alan çalışmalarda ebeveyn duyarlılığının sonuçları incelenirken ağırlıklı olarak annelerin duyarlılığına ilişkin ölçümlerin alındığı dikkat çekmektedir (örn. Altay ve Güre, 2012; Kochanska ve Murray, 2000; Pastorelli ve ark., 2016; Yağmurlu ve Sanson, 2009). Gelişimsel süreçte anne duyarlılığının yanı sıra baba duyarlılığının olası sonuçlarının da incelenmesi ebeveyn duyarlılığı ve sonuçlarına ilişkin tablonun daha iyi anlaşılmasını sağlayabilir. Ayrıca, ebeveyn duyarlılığının çocuk ve ergenlerdeki gelişimsel sonuçları üzerine geniş bir literatürle karşılaşılsa da (ör. Newton ve ark., 2014; Oldfield ve ark., 2016; Pastorelli ve ark., 2016, çocukluk döneminde anne ve babadan görülen duyarlı ve ilgili yaklaşımların yaşamın ilerleyen dönemlerindeki- yetişkinlik dönemindeki- sonuçlarını incelemenin de önemli olduğu düşünülmektedir.

Literatürde, çocukluk döneminde anne ve babaların duyarlı davranışlarının yetişkinlerin psikolojik iyi oluşları için fayda sağladığını gösteren araştırmalar mevcuttur (ör. Armsden ve Greenberg, 1987; Guarnieri, Smorti ve Tani, 2015; Kumar ve Mattanah, 2016; Love ve Murdock, 2004). Örneğin, Kumar ve Mattannah (2016) tarafından yapılmış bir çalışmada üniversite öğrencileri anne ve babalarının kendilerini yetiştirirken ne derece duyarlı olduklarını bildirmişler ve çocukluk dönemine ilişkin algılanan anne ve baba duyarlılığı yetişkinlik yıllarındaki psikolojik iyi oluşlarını olumlu yönde yordamıştır. Öte yandan, çocukluk dönemindeki ebeveyn duyarlılığının genç yetişkinlerin riskli davranışlarına (ör. Schwartz ve ark., 2009) ve saldırganlık gibi dışayönelim problemlerine (McKinney, Morse ve Pastuszak, 2016) karşı koruyucu bir faktör olduğunu gösteren bulgular vardır. Örneğin, Schwartz ve arkadaşları (2009) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada anne

ve babaların (özellikle babaların) lise yıllarındaki kabul içeren duyarlı davranışlarının alkolü araç kullanma, madde kullanımı gibi riskli davranışlara karşı koruyucu bir rol üstlendiği bulunmuştur. Görüldüğü gibi söz konusu araştırmalar ebeveyn duyarlılığının sadece çocukluk ve ergenlikteki değil uzun dönem etkilerine de işaret etmektedir. Bu doğrultuda şimdiki çalışmada çocukluk döneminde algılanan anne ve baba duyarlılığının genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin fiziksel saldırganlık eğilimi ile ilişkisi ve bu ilişkide algılanan partner duyarlılığının rolü incelenmiştir.

Ebeveyn Duyarlılığı Partner Duyarlılığını Yordar mı?

İlk tanımlamaları Reis ve arkadaşları (2004) tarafından yapılan algılanan partner duyarlılığı, ilişki partnerinin bireyi ne ölçüde anladığına, ne ölçüde ona değer verdiğine ve ne ölçüde onunla ilgilendiğine dair algılara işaret etmektedir (Reis, 2012; Reis ve ark., 2004). Algılanan partner duyarlılığının üç temel bileşeni bulunmaktadır. İlk bileşen partner tarafından anlaşıldığını hissetmektir. Anlaşılma hissinin partner duyarlılığının bir göstergesi olarak kabul edilmesinin başlıca nedenleri arasında anlaşıldığını hisseden bireylerin daha yüksek ilişki doyumuna ve psikolojik iyi oluşa sahip olmaları yer almaktadır (Reis, Lemay Jr. ve Finkenauer, 2016). Algılanan partner duyarlılığının ikinci bileşeni olan değer görme hissi kişinin sahip olduğu özelliklerin, başarıların ve dünya görüşünün partneri tarafından değer görmesini ve takdir edilmesini ifade etmektedir (Reis ve ark., 2004). Değer görme hissi evliliklerde eş tarafından ifade edilen minnet duygusunun bir göstergesi olarak görülmekte ve bu hissin evlilik tatminini artırma gibi önemli bir role sahip olduğu bilinmektedir (Gordon, Arnette ve Smith, 2011). Eşi tarafından değer görmemenin ise boşanmanın başlıca nedenlerinden biri olduğu bulunmuştur (Gigy ve Kelly, 1992). Bu nedenlerle, değer görme hissi partneri duyarlı algılamada kullanılan ölçütlerden biri olarak kabul edilmektedir. Algılanan partner duyarlılığının son bileşeni ise partner tarafından ilgilenildiğini ve önemsendiğini hissetmektir (Reis ve ark., 2004). Partner tarafından ilgilenildiğini hissetmek de diğer bileşenlerle benzer şekilde romantik ilişkilerde ilişki doyumunu artırma gibi önemli bir işleve sahiptir (Carnelley, Pietromonaco ve Jaffe, 1996). Bu sebeple, ilişkide partneri tarafından ilgilenildiğini hissetmek partneri duyarlı algılamadan bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Reis ve arkadaşlarına göre (2004) bu üç bileşen de gerçekte gözlenen anlayış, değer ve ilgiden ziyade partnerlerin içsel algılarına dayanmaktadır. Bu nedenle algılanan partner duyarlılığı ölçülürken bireylerin öznel değerlendirmelerine başvurulmaktadır (Crasta, Rogge, Maniaci ve Reis, 2021).

İlgi ihtiyacı gibi ortak bileşenleri nedeniyle ebeveyn duyarlılığına dair algıların yetişkinlikte romantik partnerin duyarlılığına dair algıları etkileyebileceği görüşü literatürde yer bulmuştur (Carnelley ve ark., 1996; Collins ve ark., 2010; Feeney ve Coolins, 2001). Algılanan partner duyarlılığı ile algılanan ebeveyn duyarlılığı arasındaki bağlantının temelleri bağlanma kuramına (Bowlby, 1969; 1973) dayandırılmaktadır. Bağlanma kuramına (Bowlby, 1988) göre ilgi görme ihtiyacı ve ilgiye cevap verme davranışı yalnızca ebeveyn çocuk ilişkisinde değil romantik ilişkilerde de sağlıklı bir ilişkinin kilit unsurlarından biridir. Collins ve arkadaşları (2006) etkili bir şekilde ilgi vermenin yolunun partnerin verdiği sinyallere duyarlı olmaktan geçtiğini öne sürmektedir. Çocuklukta ebeveynlerle duyarlılık temelinde kurulan ilişkiler bireylerin yetişkinlikte kuracakları ilişkiler için model oluşturur. Tutarlı ebeveyn duyarlılığı, çocuğun kendini güvende, anlaşılmış ve desteklenmiş hissettiği güvenli bir bağlanmayı teşvik eder (Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978). Boylamsal bir çalışmanın bulguları (Main, Kaplan ve Cassidy, 1985) hem anne hem de baba ile çocuklukta kurulan güvenli bağlanma örüntüsünün çocuğun ileriki yaşlarında da devam ettiğini göstermiştir. Çocuklukta anne ve babayla kurulan güvenli temel, daha sonraki ilişkiler için bir şablon haline gelmekte ve bireylerin yetişkinlikte partnerlerini nasıl algıladıklarını ve onlara nasıl tepki verdiklerini etkilemektedir (Bowlby, 1969; 1973; Collins ve Read, 1990; Main ve ark., 1985). Çocuklukta ebeveyn duyarlılığına bağlı olarak ortaya çıkan bağlanma örüntüleri yetişkinlikte de benzer bir portre çizmektedir (Hazan ve Shaver, 1987). Bakımverenle güvenli bağlanan yetişkinlerin romantik ilişkilerinde ilgiyi talep etme ve ilgi gösterme konusunda rahat oldukları, güvensiz bağlanan yetişkinlerin ise bu bağlamda problemlerle karşılaştığı görülmektedir (Collins ve ark., 2010). Duyarlı anne ve baba ile yetişen bireylerin partnerlerine güvenme olasılıkları daha yüksektir (Collins ve Read, 1990). Aksine, duyarsız anne ve babayla yetişen bireyler yetişkinlik ilişkilerinde güvensizlikle mücadele ederler (Collins ve Read, 1990; Main ve ark., 1985). Belsky ve arkadaşları (1991) tarafından önerilen modele göre, duyarsız ebeveynliğin bir sonucu olarak çocuklarda kendilerinin seilmeyi hak etmediklerine ve başkalarının da güvenilmez olduğuna dair düşünceler gelişebilmektedir. Bu nedenle, duyarlı ebeveynler tarafından yetiştirilen bireylerin duyarsız ebeveynler tarafından yetiştirilen bireylere kıyasla yetişkinlikte romantik partnerlerini daha duyarlı algılamaları beklenebilir. Bir başka deyişle, ebeveynleri tarafından güvenli bir ortamda değer ve ilgi görerek yetiştirilen çocukların yetişkin romantik ilişkilerinde anlaşıldıklarını hissetmeleri, değer ve ilgi gördüklerine dair inançlar geliştirme ihtimallerinin daha yüksek olduğuna dair varsayımdayız.

bulunulabilir. Algılanan ebeveyn duyarlılığının algılanan partner duyarlılığı üzerindeki bu beklenen muhtemel rolünün özellikle romantik ilişkilerle ilgili deneyimlerin yoğunlaştığı genç yetişkinlik döneminde ortaya çıkması beklenebilir.

Partner Duyarlılığı ve Fiziksel Saldırganlık

Bağlanma kuramı açısından, duyarlı bir partnerin, bir bağlanma figürü olarak temel işlevlerinden biri, stresli durumlarda tampon etkisi görmesidir (Selcuk ve ark., 2010). Bir başka deyişle, bir ebeveynin sağladığı güvenlik hissine benzer şekilde, partnerler birbirlerinin stresli durumlara karşı tepkiselliklerini azaltma ve sakinleştirme işlevine sahiptir (Selcuk ve ark., 2010). Araştırmalar, özellikle romantik partnerin duyarlı algılanmasının, bireyleri stresli durumlarda partnerden destek talep etmeye teşvik ettiğini ortaya koymuştur (Collins ve ark., 2010). Stresli bir durumda duyarlı bir partnerin varlığı, bireyleri strese karşı koruyucu bir etki göstermektedir (Coan ve ark., 2006; Dickerson ve Kemeny, 2004; Ditzen ve ark., 2004). Aynı zamanda, algılanan partner duyarlılığı yetişkinlerin fiziksel ve psikolojik iyi oluşlarını etkileyen kilit bir unsur olarak görülmektedir (Reis, 2012; Reis ve ark., 2004). Partner duyarlılığının stres tepkiselliğini düzenleme yoluyla psikolojik iyi oluşu (Alonso-Ferres, İmam ve Slatcher, 2020; Collins ve Feeney, 2000; Selcuk, Gunaydin, Ong ve Almeida, 2016) ve kaygıyı azaltma yoluyla uyku kalitesini artırdığı (Selcuk, Stanton, Slatcher ve Ong, 2017), olumsuz duygulanımı ise azalttığı bilinmektedir (Stanton, Selcuk, Farrell, Slatcher ve Ong, 2019). Romantik partnerlerini duyarlı olarak algılayan bireyler algılamayanlara kıyasla başarısızlığa karşı daha az savunmacı tepkiler verme (Caprariello ve Reis, 2011) ve kırıcı olaylar karşısında daha affedici olma (Pansera ve La Guardia, 2012) eğilimi gösterirler. Önemli bir sonuç ya da karar beklerken partnerleri tarafından duyarlı yaklaşılın bireylerin bekleme sürecinde daha olumlu duygular ve daha yüksek uyku kalitesi deneyimlediği ve durumla daha iyi baş ettikleri gözlenmiştir (Dooley, Sweeny, Howell ve Reynolds., 2018). Partnerini duyarlı algılayan bireylerin çelişik tutumlara karşı daha yüksek tolerans gösterdikleri görülmüştür (Itzhakov ve Reis, 2021).

Yüksek partner duyarlılığının tüm bu gözlenen olumlu etkileri değerlendirildiğinde partnerini duyarlı algılayan bireylerin daha pozitif bir duygu durumuna ve daha yüksek toleransa sahip olmaları dolayısıyla daha az saldırgan eğilimlere sahip olmaları beklenebilir. Bu beklenti doğrultusunda literatürdeki çalışmalar incelendiğinde partner duyarlılığı ile fiziksel saldırganlık arasındaki ilişkiye işaret eden bazı bulgulara rastlanmaktadır. Örneğin partner tarafından sağlanan duygusal desteğin erkeklerde alkol tüketiminden kaynaklı fiziksel

saldırganlığı azalttığı (Caldeira ve Woodin, 2012), düşük partner duyarlılığının ise çiftlerde yüksek saldırganlığı yordadığı görülmüştür (Tougas, Péloquin ve Mondor, 2016). Literatür incelendiğinde romantik ilişkilerin öncelik kazanmaya başladığı genç yetişkinlik döneminde romantik partner duyarlılığı ile fiziksel saldırganlık arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmaların sayıca azlığı göze çarpmaktadır. Bu çalışmada katılımcıların fiziksel saldırganlık eğilimleri romantik ilişki içerisinde oldukları partnerlerine karşı olan saldırganlık eğilimleri kapsamında değil, günlük hayattaki genel fiziksel saldırganlık eğilimleri kapsamında değerlendirilmiştir.

Mevcut Çalışma

Literatürde genç yetişkinlik döneminde ebeveyn duyarlılığı ile genel fiziksel saldırganlık eğilimi arasındaki doğrudan ilişkiyi ortaya koyan araştırmaların (ör. McKinney ve ark., 2016) varlığına karşın bu ilişkiye aracılık etmesi muhtemel faktörlere dair araştırmaların eksikliği göze çarpmaktadır. Romantik ilişkilerin önceki yıllara göre daha ciddi olduğu ve önem kazandığı genç yetişkinlik yıllarında (Doherty ve Feeney, 2004) algılanan partner duyarlılığının ebeveyn duyarlılığı ve genel fiziksel saldırganlık eğilimi arasındaki ilişkideki aracı rolünün incelenmesi önemli görülmektedir. Öncelikle, çocukluk döneminde ebeveynler tarafından sergilenen duyarlı davranışların yaşamın ilerleyen dönemlerinde romantik partnerle kurulan güvenli ve sağlıklı ilişkiler için önemli bir öncül olabileceği bağlanma kuramcılar tarafından açıklanmıştır (ör. Collins ve Read, 1990). Diğer taraftan, romantik partnerin duyarlı olarak algılanmasının bireylerin iyi oluş hallerini artırdığı bilinmektedir (ör. Reis, 2012). Ancak, algılanan partner duyarlılığının fiziksel saldırganlık ile olan ilişkisi literatürde henüz çok fazla incelenmemiş ve görece eksik kalmış bir noktadır. Bu doğrultuda şimdiki çalışmada test edilen aracı model, algılanan partner duyarlılığının genç yetişkinlerin fiziksel saldırganlık eğilimleri ile ilişkili olup olmadığını incelemek açısından da önemli görülmektedir. Yukarıda bahsedilen geçmiş çalışma bulgularından yola çıkılarak bu çalışmada algılanan çocukluk dönemi anne/baba duyarlılığının genç yetişkinlik döneminde algılanan partner duyarlılığını pozitif yönde yordaması (H1), genç yetişkinlikte algılanan partner duyarlılığının ise fiziksel saldırganlığı negatif yönde yordaması (H2), algılanan çocukluk dönemi anne/baba duyarlılığı ile genç yetişkinlerin fiziksel saldırganlığı arasındaki ilişkide algılanan partner duyarlılığının aracı rolünün olması (H3) beklenmektedir.

Yöntem

Örneklem

Çalışmaya katılmak üzere 18-28 yaş aralığında, romantik ilişkisi olan bireyler davet edilmiştir. Katılımcıların çalışmaya dahil olabilmeleri için 18-28 yaş aralığında olmaları ve romantik bir ilişki içinde olmaları ön koşul olarak sunulmuştur. Toplamda 975 kişi ankete erişmiş olup bu kişilerden 295 genç yetişkin (211 kadın, 81 erkek, 3 kişi cinsiyetini belirtmek istemedi, $Yaş_{ort} = 21.37$, $Yaş_{ss} = 2.09$) araştırmanın temel ölçümlerinin tamamını doldurmuş ve çalışmaya dahil olmuştur. Katılımcıların 12'si evli, 229'u flört halinde olup, 54 kişi ilişki durumunu (ör. evli, nişanlı, flört halinde) belirtmemeyi tercih etmiştir. Katılımcıların 19'u lise mezunu, 271'i lisans mezunu, 4'i yüksek lisans/doktora mezunu olup 1 kişi eğitim seviyesini belirtmemeyi tercih etmiştir.

Veri Toplama Yöntemi

Araştırmanın yürütülmesi için 303236 numaralı ve 15.04.2022 tarihli etik kurul izni araştırmacıların görev yaptığı kurumun Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan alınmıştır. Katılımcılara kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılmıştır. Veriler Qualtrics yazılımı ile hazırlanan çevrimiçi anket aracılığıyla toplanmıştır. Anket linki katılımcılar ile e-posta ve sosyal medya yoluyla paylaşılmış ve katılımcıların cevapları sisteme otomatik olarak kaydedilmiştir. Anketin ilk sayfasında katılımcılara bilgilendirilmiş onam sorulmuş ve onam vermeleri halinde "ileri" butonuna tıklayarak anketi doldurmaya devam edebilecekleri belirtilmiştir. Ankette katılımcıların kimliklerini ortaya çıkaracak herhangi bir soru sorulmamıştır.

Veri Toplama Araçları

Demografik sorular. Demografik bilgi toplamak amacıyla katılımcılardan yaş, cinsiyet, ilişki durumu ve ilişki süresi bilgilerini raporlamaları istenmiştir.

Ebeveyn duyarlılığı. Ebeveyn duyarlılığını ölçmek amacıyla, Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği'nin (Sümer ve Güngör, 1999) "kabul/ilgi/sevgi" alt boyutu kullanılmıştır. Katılımcılardan ölçek maddelerini anne ve babaları için ayrı ayrı değerlendirmeleri istenmiştir. Ölçeğin "Kabul/ilgi/sevgi" alt boyutu 11 maddeden (örnek madde: "Benimle sık sık rahatlatıcı bir şekilde konuşur.") oluşmakta olup, ölçek maddeleri 5'li likert tipi ölçek (1 = hiç doğru değil, 5 = çok doğru) üzerinden puanlanmıştır. Orijinal çalışmada ölçeğin güvenirliği (Cronbach alfa), anne için .81, baba için .91 olarak kaydedilmiştir (Sümer ve Güngör, 1999). Ölçekten alınan yüksek puan algılanan anne/baba duyarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada anne ve baba duyarlılığı puanları tüm ölçek maddelerinin ortalaması

alınarak hesaplanmıştır. Ölçeğin bu araştırmadaki güvenirlik katsayısı anne ve baba için sırasıyla .93 ve .94 olarak hesaplanmıştır.

Algılanan partner duyarlılığı. Katılımcıların partnerlerine dair algıladıkları duyarlılık düzeyini ölçmek amacıyla, Amerika'da yürütülen MIDUS (Midlife in the United States) adlı boyamsal araştırmadan alınan ve önceki çalışmalarda algılanan partner duyarlılığını ölçmek amacıyla kullanılan (ör. Selçuk ve ark., 2016; Selçuk ve ark., 2017; Tasfiliz ve ark., 2018) üç madde kullanılmıştır. Bu üç madde, partner duyarlılığının üç temel bileşeni olan anlaşılma, ilgilenilme ve değer görmeyi ölçmektedir. Ülkemizde yürütülmüş çalışmalarda güvenilir bir ölçüm aracı olduğu görülen ilgili maddelerin (ör. Cronbach Alpha= .82; Selçuk ve ark., 2017) bu araştırma kapsamındaki güvenirlik katsayısı .87 olarak hesaplanmıştır. Katılımcılar ölçek maddelerini 7'li likert-tipi ölçek (1 = kesinlikle katılmıyorum, 7 = kesinlikle katılıyorum) üzerinden değerlendirmiştir. Algılanan partner duyarlılığı puanını hesaplamak için üç maddenin ortalaması alınmıştır. Ölçekten alınan yüksek ortalama puan algılanan partner duyarlılığının yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Fiziksel saldırganlık. Fiziksel saldırganlık eğilimini ölçmek amacıyla Sümer (2003) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Saldırganlık Ölçeği'nin (Aggression Questionnaire; Buss ve Perry, 1992) fiziksel saldırganlık alt ölçeği kullanılmıştır. Fiziksel saldırganlık alt ölçeği 9 maddeden (örnek madde: "Arada bir başka birisine vurma isteğimi kontrol edemem") oluşmakta olup, uyarlama çalışmasında (Sümer, 2003) alt ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .70'in üzerinde bulunmuştur. Katılımcılar ölçek maddelerini 5'li likert-tipi ölçek (1 = tamamen yanlış, 7 = tamamen doğru) üzerinden değerlendirmiştir. Katılımcıların fiziksel saldırganlık puanı ölçek maddelerinin ortalamaları alınarak hesaplanmıştır. Ölçeğin bu araştırmadaki güvenirlik katsayısı .83 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan yüksek ortalama puan fiziksel saldırganlık eğiliminin yüksek olduğunu göstermektedir.

Verilerin Analizi

Analizler IBM SPSS Statistics 21 programı kullanılarak yürütülmüştür. Çevrimiçi sistem üzerinden ölçeklerin tamamını eksiksiz bir şekilde dolduran katılımcıların verileri ile analizler yürütüldüğü için veri setinde kayıp veri yer almamaktadır. SPSS programında çalışmanın modelini test etmek üzere SPSS (v.21) programında INDIRECT eklentisi (Preacher ve Hayes, 2004) kullanılmıştır. Dolaylı etkinin anlamlılığının hesaplanması için Bootstrap güven aralıkları kullanılmış ve değer aralıklarının "0" değerini kapsayıp kapsamadığı değerlendirilmiştir. Aracılık etkisinin anlamlı olması için güven aralığının sıfır değerini içermemesi gerekmektedir.

Tablo 1. Korelasyon Değerleri ve Betimleyici İstatistikler

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Anne Duyarlılığı		.48**	.12*	-.00	-.02	-.14*	.04	.02
2. Baba Duyarlılığı			.19**	.02	.03	-.14*	.08	-.04
3. Partner Duyarlılığı				-.13*	-.04	-.04	.11	-.02
4. Fiziksel Saldırganlık					-.07	-.36***	-.05	.00
5. Yaş						-.01	.30***	-.06
6. Cinsiyet							-.00	.06
7. İlişki Süresi (ay)								-.05
8. İlişki Durumu								
N	295	295	295	295	291	292	285	295
Ort	3.71	3.10	6.04	2.27	21.37		19.49	
SS	.96	1.10	1.08	.77	2.09		20.68	
Cronbach's alpha	.93	.94	.87	.83				

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$. Cinsiyet (-1 = kadın, 1 = erkek), ilişki durumu (-1 = ilişki durumunu belirten, 1 = ilişki durumunu belirtmeyen)

(Hayes, 2013). Ayrıca demografik değişkenlerden yalnızca cinsiyet değişkeninin bağımlı değişkenle anlamlı yönde ilişkili olması sebebiyle modele kontrol değişkeni olarak dahil edilmiştir.

Bulgular

Betimleyici istatistikler ve değişkenler arası korelasyon değerleri Tablo 1'de sunulmuştur. Korelasyon bulgularına göre hem anne duyarlılığı hem de baba duyarlılığı partner duyarlılığı ile pozitif yönde ilişkilidir (sırasıyla; $r = .12$, $p < .05$; $r = .19$, $p < .01$). Partner duyarlılığının ise fiziksel saldırganlık ile negatif yönde ilişkili olduğu gözlenmiştir ($r = -.13$, $p < .05$). Bununla birlikte, anne duyarlılığı ve baba duyarlılığı fiziksel saldırganlık ile ilişkili değildir. Demografik değişkenlerden yalnızca cinsiyetin fiziksel saldırganlık ile negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur ($r = -.36$, $p < .000$).

Anne Duyarlılığı

Algılanan partner duyarlılığının anne duyarlılığı ve fiziksel saldırganlık davranışı arasındaki ilişkide aracı rolü SPSS programında INDIRECT eklentisi (Preacher ve Hayes, 2004) kullanılarak test edilmiştir. Anne duyarlılığı fiziksel saldırganlığı doğrudan yordamamıştır, $B = .009$, $SH = .047$, $p = .853$. Anne duyarlılığı ile fiziksel saldırganlık arasında partner duyarlılığının aracılık etkisi de anlamlı bulunmamıştır, $B = -.012$, $SH = .009$, GA [-.038, .001].

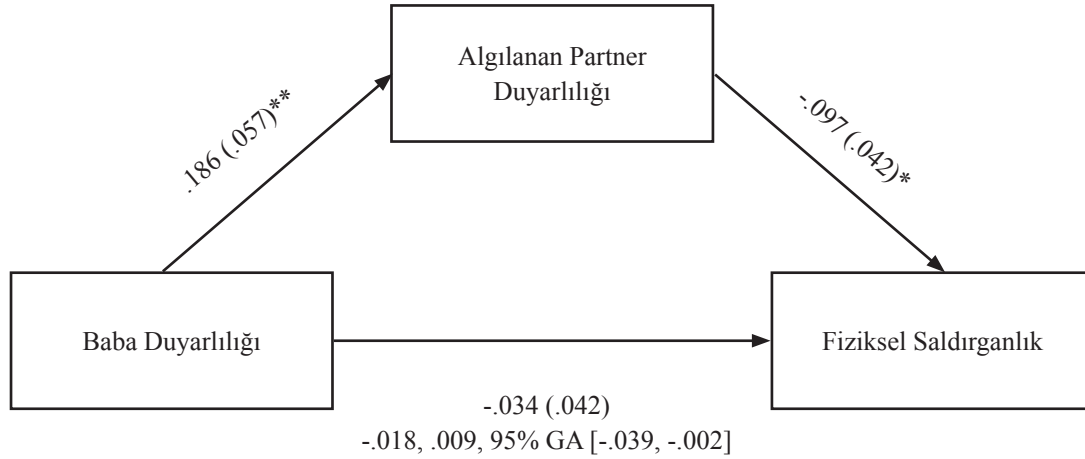
Baba Duyarlılığı

Algılanan partner duyarlılığının baba duyarlılığı ve fiziksel saldırganlık davranışı arasındaki ilişkide aracı rolü SPSS programında INDIRECT eklentisi (Preacher ve Hayes, 2004) kullanılarak test edilmiştir. Baba duyarlılığı fiziksel saldırganlığı doğrudan yordamazken ($B = .034$, $SH = .042$, $p = .422$) baba duyarlılığı fiziksel saldırganlığı algılanan partner duyarlılığı aracılığıyla yordamıştır, $B = -.018$, $SH = .009$, GA [-.039, -.003] (bkz. Şekil 1). Bir başka deyişle, geçmişte algılanan baba duyarlılığı arttıkça yetişkinlikte partnerden algılanan duyarlılığın da arttığı ve bu yolla fiziksel saldırganlığın azaldığı görülmüştür. Baba duyarlılığı ve fiziksel saldırganlık arasında partner duyarlılığının aracılık ettiği ilişki katılımcıların cinsiyeti kontrol edildikten sonra da anlamlılığını korumuştur, $B = -.019$, $SH = .009$, GA [-.039, -.004].

Tartışma

Bu araştırmada algılanan partner duyarlılığının algılanan çocukluk dönemi anne ve baba duyarlılığı ile genç yetişkinlik dönemindeki fiziksel saldırganlık arasındaki ilişkide aracı rolü incelenmiştir. Bulgular, algılanan partner duyarlılığının sadece çocukluk dönemi baba duyarlılığı ile genç yetişkinlikteki fiziksel saldırganlık arasındaki ilişkide tam aracı rolünün olduğunu göstermiştir.

Analizler, algılanan çocukluk dönemi anne/baba duyarlılığının genç yetişkinlik dönemindeki algılanan

Şekil 1. Baba duyarlılığı ve fiziksel saldırganlık arasında partner duyarlılığının aracı rolü. Figürde sunulan değerler standartlaştırılmış regresyon katsayılarıdır (standart sapma değerleri parantez içinde gösterilmiştir). Baba duyarlılığı ve fiziksel saldırganlık arasındaki ilişkiyi göstermek üzere verilen ilk değer algılanan partner duyarlılığı modele eklenmeden önceki katsayıyı gösterirken, ikinci değer algılanan partner duyarlılığı modele eklendikten sonraki katsayıyı göstermektedir. ** $p < .01$, * $p < .05$.

partner duyarlılığını pozitif yönde yordayacağı yönündeki ilk hipotezi kısmi olarak desteklemiştir. Şöyle ki, analiz sonuçlarına göre çocukluk döneminde algılanan baba duyarlılığı genç yetişkinlik dönemindeki algılanan partner duyarlılığını olumlu yönde yordamıştır. Bağlanma kuramı perspektifinden bakıldığında, çocukluk döneminde ebeveynlerle kurulan güvenli ilişkiler hayatın ilerleyen dönemlerindeki ilişkiler için bir örnek oluşturmakta ve o ilişkilere aktarılmaktadır (Bowlby, 1969; 1973; Main ve ark., 1985). Buradan yola çıkarak, çocukluk döneminde ebeveynleri ile duyarlılık temelinde güvenli ilişkileri olan bireylerin, bu ilişki örüntüsünü ilerleyen yıllarda partnerleri ile olan ilişkilerine de taşıdığı ve böylece partnerlerini de duyarlı olarak algıladığı ya da duyarlılığı yüksek bireyleri partner olarak seçtikleri çıkarımında bulunulabilir. Nitekim Hazan ve Shaver (1987) da bu görüş ile tutarlı olarak ebeveynlerin çocukluk dönemindeki duyarlı davranışlarının yetişkinlik yıllarındaki yakın ilişkilere dair olumlu bir bakış açısı oluşturarak bir fayda sağladığını belirtmiştir. Bu çalışmada algılanan çocukluk dönemi ebeveyn duyarlılığı ve algılanan partner duyarlılığı arasındaki olumlu yöndeki ilişki baba duyarlılığı için desteklenirken anne duyarlılığı için desteklenmemiştir. Bu durumun olası sebeplerinden biri ağırlıklı olarak temel bakım veren kişiler olarak annelerin çocuklarıyla daha çok vakit geçirmeleri ve daha çok vakit geçirdikleri için de duyarlı davranışlarının normatif ve beklendik olarak algılanması olabilir

(Deneault, Cabrera ve Bureau, 2022; Mata ve Van Dulmen, 2012; Williams ve Kelly, 2005). Şöyle ki anne duyarlılığının baba duyarlılığına kıyasla daha yüksek olduğu yönündeki bulgulara (örn. Deneault ve ark., 2022) ek olarak kadınların annelik rollerine yönelik toplumsal kalıp yargılar, temel bakım veren kişilerin ağırlıklı olarak anneler olması annelerin zaten duyarlı olduğu yönündeki normatif bir algıya sebep olarak algılanan partner duyarlılığı üzerinde yordayıcı olmamış olabilir. Öte yandan, babalar ekonomik anlamda çocuklarının ihtiyacını karşılayan birincil kişi olurken, anneye kıyasla çocuklarıyla daha az vakit geçirmekte ve toplumsal düzen içerisinde bakım verme konusunda anneye kıyasla daha geri planda kalmaktadır (Carbera, Volling ve Barr, 2018; Williams ve Kelly, 2005). Bu sebeple, baba duyarlılığının yüksek olması anne duyarlılığının yüksek olması kadar normatif ve beklendik algılanmadığı için algılanan partner duyarlılığı üzerinde olumlu bir etkiye yol açmış olabilir.

Araştırmanın algılanan partner duyarlılığının fiziksel saldırganlığı negatif yönde yordayacağı yönündeki ikinci hipotezi bulgularla desteklenmiştir. Bu bulgu, algılanan partner duyarlılığının yüksek olmasının genç yetişkinlik yıllarındaki fiziksel saldırganlığı azalttığını göstermekle birlikte, partner duyarlılığının iyi oluşu (Collins ve Feeney, 2000; Selcuk, Karagobek ve Gunaydin, 2018) artırdığı, olumsuz duygulanımı ise azalttığı (Stanton ve ark., 2019) yönündeki olumlu etkilerine ek olarak destek sunmuştur. Ruan, Reis, Clark, Hirsch ve

Bink (2020) tarafından yapılan bir çalışmada, algılanan yüksek partner duyarlılığı romantik ilişkilerde duyguların ifade edilmesi için bir kazanım olarak bulunmuştur. Her ne kadar şimdiki araştırmada algılanan partner duyarlılığının genel bağlamlardaki fiziksel saldırganlık eğilimi üzerindeki rolü incelenmiş olsa da partnerini duyarlı olarak algılayan bireyler gerek romantik ilişkilerinde gerek günlük hayattaki diğer ilişkilerinde bir sorunla karşılaştıklarında fiziksel saldırganlık içeren davranışlar yerine daha yapıcı başa çıkma yöntemlerini tercih edebilirler. Bu doğrultuda, bireyin yaşamında romantik ilişkilerin önemli rolünün olduğu genç yetişkinlik yıllarında, algılanan partner duyarlılığının yüksek olmasının olumsuz sosyal davranışlara karşı koruyucu bir işlevi olabilir. Gelecek çalışmalarda partner duyarlılığının romantik ilişkilerdeki fiziksel saldırganlık içeren davranışlarla tanımlanan fiziksel flört şiddeti ile olan ilişkisinin de incelenmesi romantik ilişkiler literatürüne katkı sağlayabilir.

Araştırmanın son hipotezi bulgularla desteklenmiş olup algılanan partner duyarlılığının algılanan çocukluk dönemi anne/baba duyarlılığı ve fiziksel saldırganlık arasındaki ilişkide aracılık ettiği görülmüştür. Bulgulara göre çocukluk dönemi baba duyarlılığı genç yetişkinlikteki algılanan partner duyarlılığını arttırmış ve bu yolla da fiziksel saldırganlığı azaltmıştır. Bu bulgu, araştırmanın teorik temelini oluşturan bağlanma kuramının (Bowlby, 1969; 1973) varsayımları ile örtüşmektedir. Şöyle ki, çocukluk dönemindeki baba duyarlılığını yüksek olarak algılayan genç yetişkinler, romantik ilişki içerisinde bulundukları partnerlerini de duyarlı algılamakta ve bu yolla daha az fiziksel saldırgan davranış sergilemektedir. Algılanan baba duyarlılığının yüksek olması yakın ilişkilerde güvenin ve duyarlılığın olduğu olumlu bir tablo oluşturmakta ve bu tablo romantik partner ile olan ilişkide de görülmektedir. Partnerini duyarlı algılayan genç yetişkinler de daha düşük düzeyde fiziksel saldırganlık sergilemektedir. Mevcut araştırmanın bulguları algılanan partner duyarlılığının aracı rolüne vurgu yaparken, çocukluk dönemi anne/baba duyarlılığı ile fiziksel saldırganlık arasında doğrudan bir ilişki olmadığını göstermektedir. Bu bulgu, anne/baba duyarlılığının, çocukluk ve ergenlik dönemlerinin aksine, genç yetişkinlikte fiziksel saldırganlıkla doğrudan ilişkili olmadığı, ancak duyarlılık gibi sağlıklı ilişki becerilerini geliştirmeye yardımcı olabileceği ve bu şekilde saldırganlık gibi olumsuz davranışları azaltmada rol oynayabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Bu araştırmada son hipotezin baba duyarlılığı için desteklendiği, anne duyarlılığı için desteklenmediği görülmüştür. Draper ve Harpernding (1982) tarafından öne sürülen baba yoksunluğu teorisine (father absence theory) göre, cinsiyetler arası ilişkilerle ilgili baskın gelenekler babaların çocuklarının ve eşlerinin hayatına

dolaylı olarak katkı sağlamasına neden olmaktadır. Örneğin, babanın günlük hayatta daha çok güç gerektiren rolleri üstlenmesi, annenin daha çok çocukların ve evin bakımı gibi konularla ilgilenmesi, babaların çocuklarıyla sınırlı kişisel ve sosyal temasa sahip olmalarına neden olmaktadır. Evrimsel bir temeli de olan bu hipoteze göre baba yoksunluğu erkeklerde rekabete ve saldırgan davranışa, kızlarda ise erken cinsel deneyimlere sebep olmaktadır (Draper ve Harpernding, 1982). Öte yandan, babaların aktif olarak aile yaşamında yer aldığı çevrede büyüyen çocuklar, daha fazla kaynağa ulaşabilmekte ve daha istikrarlı ilişkiler deneyimlemektedir (Belsky ve ark., 1991). Çocuğun ihtiyaçlarından ve bakımından ağırlıklı olarak annenin sorumlu olduğu, babanın ise daha çok çocukları oynatma gibi rollerinin olduğu annelik ve babalıkla ilgili geleneksel rollerde tarihsel süreçte bir değişim gözlenirse de (Lamb, 2000), geçtiğimiz yıllarda AÇEV (Anne ve Çocuk Eğitim Vakfı) tarafından yürütülen Türkiye’de Babalık Araştırması’nın sonuçları dikkat çekicidir (Bozok, 2018). Bu araştırmanın sonuçlarına göre, çocuğun bakımından ve ev işlerinden birincil olarak sorumlu olan ve sorumlu görülen kişi anne iken, baba daha çok evin geçimini sağlama gibi sorumluluklar üstlenmektedir. Babaların yoğun çalışma saatleri çocukları ile geçirecekleri kaliteli zamanı olumsuz etkilemektedir. Bu kültürel bağlamda, anne duyarlılığı kadar normatif ve beklendik olmayan baba duyarlılığının yüksek olması genç yetişkinlik yıllarındaki romantik ilişkilerde algılanan partner duyarlılığını olumlu yönde yordamakta ve bu yolla fiziksel saldırganlığı düşürmektedir. Sonuç olarak duyarlı ve destekleyici ebeveynlikle ilişkili olan stabil aile bağlamları (Belsky ve ark., 1991) sadece çocukluk ve ergenlikte değil yaşamın ilerleyen dönemlerinde de önemini korumaktadır. Ülkemizde yürütülen başka bir araştırmada (Taşfiliz, Sağel-Çetiner ve Selçuk, 2020) algılanan duyarlılığın iyi-oluş hali ile olan ilişkisi incelenmiştir. Sonuçlara göre hem algılanan partner duyarlılığı hem de algılanan aile duyarlılığı yetişkin bireylerin psikolojik esenliğini ayrı ayrı olumlu yönde yordamıştır. Yaşam boyu bir örneklem kullanılan söz konusu çalışmada algılanan partner ve aile duyarlılığı ile psikolojik esenlik arasındaki ilişki genç yetişkinlik döneminde diğer yetişkinlik dönemlerine kıyasla daha güçlüdür. Özetle, bu bulgular algılanan duyarlılığın genç yetişkinlik yıllarında da fiziksel saldırganlık gibi olumsuz gelişimsel özellikleri azaltırken, iyi-oluş gibi mutlulukla ilişkili özellikleri artırdığını göstermektedir.

Son olarak, babaların ebeveynlik deneyimlerinin çocuklarının gelişimsel özellikleri üzerindeki etkilerinin incelendiği güncel araştırmaların sayısının dikkat çekici şekilde arttığından bahsedilebilir. Bu alanda yürütülen araştırmalarda babaların katılımının çocukluk (ör. Akgöz-Aktaş, 2017; Jia, Kotila ve Schoppe-Sullivan,

2012; Rolle, Gullotta, Trombetta, Curti, Gerino, Brustia ve Caldarera, 2019) ve ergenlikteki (ör. Amanda, Sulistyaninghsih ve Yusuf, 2018; Flouri ve Buchanan, 2003; Kuzucu ve Özdemir, 2013; Yoon, Bellamy, Kim ve Yoon, 2018) kısa dönem etkilerinin yanı sıra yetişkinlikteki uzun dönem etkilerine de değinilmektedir (ör. Choi, Kim, Capaldi ve Snodgrass, 2021). Örneğin, Seo (2007) tarafından yürütülmüş bir araştırma erken çocukluk dönemindeki baba katılımının yirmili yaşlardaki yaşam doyumu üzerindeki olumlu etkisine dikkat çekmiştir. Başka bir çalışmada ise (Reuven-Krispin, Lassri, Luyten ve Shahar, 2021), çocukluk döneminde baba yoksunluğunun olduğu bireylerin genç yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerinde partneri ile düşük düzeyde yakınlık, bağlılık ve tutku rapor ettikleri bulunmuştur. Sarkadi, Kristiansson, Oberklaid ve Bremberg (2008) tarafından yürütülmüş, baba katılımının etkilerinin boylamsal olarak incelendiği araştırmaların tarandığı kapsamlı bir sistematik derleme çalışması da baba katılımının çocukların sosyal, davranışsal ve psikolojik gelişimsel özellikleri üzerindeki olumlu etkilerine dikkat çekmiştir. Alanyazında yer alan bu bulgular ve bu bulgularla paralel olan mevcut araştırmanın bulguları, babaların ilgi ve duyarlılık içeren katılımlarının sadece çocukluk ve ergenlikteki değil genç yetişkinlik yıllarındaki olumlu etkilerini de göstermesi açısından önemli olmakla birlikte bu alanda geliştirilecek sosyal politikalara ışık tutmaktadır.

Her araştırmanın olduğu gibi bu araştırmanın da güçlü ve sınırlı yanlarından bahsetmek mümkündür. Öncelikle, literatürde ebeveyn duyarlılığı ile ilgili yürütülen çalışmalarda ağırlıklı olarak annelerin duyarlılığına ilişkin bilgilere başvurulduğu dikkat çekmektedir (ör. Alink ve ark., 2009; Olson, Bates, Sandy ve Lanthier, 2000). Bu anlamda, bu çalışmada genç yetişkinlerden alınan, algılanan çocukluk dönemi ebeveyn duyarlılığına ilişkin ölçümlerin sadece anne için değil baba için de alınmış olması araştırmanın güçlü yanlarından biridir. Bu çalışmanın katkılarından bir diğeri ise çocukluk çağı ebeveyn duyarlılığı ile yetişkin fiziksel saldırganlığı arasındaki ilişkinin altında yatan mekanizmalardan birini ortaya koymasındır. Çalışma bu yönüyle alanyazında yer alan ve çocukluk çağıyla ilişkili mekanizmaları ortaya koyan çalışmalardan (ör. Dodge ve Pettit, 2003) farklı olarak yetişkinlik dönemi ilişkilerinin aracı rolünü vurgulamaktadır.

Araştırmanın ilk sınırlılığı kesitsel bir çalışma olmasıdır. Kesitsel çalışmalar doğası gereği değişkenler arasındaki ilişkilere yönelik nedensel çıkarımlar yapılmasına izin vermemektedir. Ebeveyn duyarlılığının uzun dönem boylamsal etkilerinin incelenmesi değişkenler arasındaki ilişkilerin farklı gelişimsel dönemlerde ne yönde olduğunun görülmesi açısından faydalı olabilir.

Araştırmanın ikinci sınırlılığı, ebeveyn duyarlılığına ilişkin geriye dönük (retrospektif) ölçümlerin alınmasıdır. Geriye dönük ölçümler geçmişte yaşanan hatırlama gibi eksikleri barındırdığı için sonuçlar ilişkinin gerçek doğasını yansıtmıyor olabilir. Öte yandan, bir kısım araştırmacı yetişkinlikte öz bildirim yönteminin kullanıldığı durumlarda geriye dönük ölçümlerin daha güvenilir olduğu yönünde bilgiler sunmaktadır (ör. Reuben ve ark., 2016). Bununla birlikte, ilk sınırlılığa belirtildiği gibi bu alanda boylamsal araştırmaların yürütülmesi ilişkilerle ilgili bilgilere doğrudan ulaşmamızı sağlayabilir. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı, öz bildirim yoluyla alınan ölçümlere başvurulmuş olmasıdır. Öz bildirim ölçümlerinde sosyal arzu edirlilik yönünde yanıt verme olasılığı olduğu için ileride yürütülecek çalışmalarda açık uçlu sorular gibi farklı teknikler kullanılarak veri toplanması faydalı olabilir. Araştırmada katılımcıların cinsiyet (211 kadın, 81 erkek, 3 kişi cinsiyetini belirtmek istemedi) ve ilişki durumu (12'si evli, 229'u flört halinde olup, 54 kişi ilişki durumunu belirtmemeyi tercih etmemiştir) açısından dağılımları arasındaki farkın fazla olması bir diğer sınırlılıktır. Analiz sonuçları yorumlanırken bu durumun göz önünde bulundurulması ve ileriki çalışmalarda katılımcıların cinsiyet ve ilişki durumu dağılımına dikkat edilmesi önerilmektedir. Ayrıca bu çalışmadaki katılımcılar 18-28 yaş aralığındadır. Genç yetişkinlik döneminin 40 yaşa kadar devam ettiği göz önünde bulundurulduğunda 30'lu yaşlardan katılımcıların bu çalışmada yer almaması bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir. İleride yürütülecek çalışmalarda 30'lu yaşlardan katılımcıların da dahil edilmesi sonuçların genç yetişkinlik dönemine genellebilirliğini artıracaktır. Araştırma verisinin çevrimiçi toplanması, katılımcıların araştırmaya katıldıkları ortam üzerinde kontrol eksikliği yaratması ve katılımcıların araştırmaya ne ölçüde dikkat verdiklerine dair bilgi edinilememesi açısından bir diğer sınırlılık olarak değerlendirilebilir. Son olarak, çalışmada algılanan partner duyarlılığı kavramının bağlanma kuramı çerçevesinde ele alınmasına karşın bağlanma örüntüleri ölçülmemiştir. Algılanan partner duyarlılığı ile bağlanma örüntüleri arasındaki ilişkiyi doğrudan ya da dolaylı olarak inceleyen çalışmaların eksikliği de dikkate alındığında gelecek çalışmalarda bağlanma ölçümlerine de yer verilmesinin literatüre katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Genel olarak araştırmanın bulguları, çocukluk döneminde ebeveynlerden özellikle de babadan algılanan duyarlı ve sıcak yaklaşımların genç yetişkinlik döneminde yakın ilişkideki partneri duyarlı algılamayı artırdığını, algılanan yüksek partner duyarlılığının da fiziksel saldırganlığı düşürdüğünü göstermiştir. Bulguların hem akademisyenler hem de alanda uygulayıcı olarak çalışan uzmanlar için çıkarımları mevcuttur. Akademisyenler açısından çıkarımlarına değinecek olursak, bulgular

yakın ilişkiler üzerine çalışmalar yürüten araştırmacılar için yetişkinlerde algılanan partner duyarlılığının kökenlerine yönelik bilgi sunmaktadır. Ek olarak, bu çalışmada algılanan partner duyarlılığı ve fiziksel saldırganlık arasındaki ilişkiye dair sunulan ön bulgular, bu alanda çalışan akademisyenleri konuyla ilgili yeni çalışmalar yapmaya teşvik edebilir. Örneğin, romantik ilişkilerde şiddetin bir türü olarak deneyimlenen flört şiddeti sonuç değişkeni olarak alınabilir ve algılanan duyarlılık (ebeveyn ve partner duyarlılığı) ile olan ilişkisi incelenebilir. Ayrıca, algılanan ebeveyn duyarlılığı, partner duyarlılığı ve fiziksel saldırganlık arasındaki ilişkileri düzenleyecek ya da bu ilişkilere aracılık edecek farklı faktörler incelenerek değişkenler arasındaki ilişkilerin daha detaylı görülmesi sağlanabilir. Alanda çalışan uygulayıcılar açısından, bulgular çocukluk dönemindeki ebeveynlerle kurulan ilişkilerin niteliğinin genç yetişkinlik yıllarındaki romantik ilişkiler ve uyum davranışları üzerindeki önemine bir kez daha dikkat çekmiştir. Ebeveynlere yönelik düzenlenen ebeveyn okulları, etkili ebeveynlik gibi eğitim, müdahale ve seminer programlarında çocukluk dönemindeki ebeveyn davranışlarının ileriye dönük çıktılarının ampirik sonuçlarla aktarılması faydalı olabilir. Bu eğitim programlarında annenin ebeveynlik pratiklerinin yanı sıra babanın ebeveynlik pratiklerinin de uzun dönemdeki sonuçlarının aktarılması, babaların çocuk yetiştirme sürecine daha aktif bir biçimde katılım sağlamaları için motive edici olabilir. Bulgular, bu alanda özellikle babalarla yürütülecek olan eğitim programlarının ne kadar önemli olduğuna dikkat çekmektedir. Son olarak, lise ve üniversitelerde sağlıklı gençlerin gelişimini desteklemek için düzenlenen eğitim ve seminer programlarında (ör. flört şiddetini önlemeye yönelik programlar) partner duyarlılığının ne olduğu, romantik partnere karşı duyarlı olmanın ne gibi olası sonuçlarının olacağı anlatılması, belki de ailelerinden bağımsız olarak yeni bir hayat kurmakta olan ya da kurmaya hazırlanan gençlerin sağlıklı romantik ilişkiler geliştirmesine katkı sağlayabilir.

Kaynaklar

- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Akgöz-Aktaş, G. (2017). *Baba katılımı ve çocuk uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi: anne bekleliği ve evlilik uyumunun etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Alink, L. R., Mesman, J., Van Zeijl, J., Stolk, M. N., Juffer, F., Bakermans-Kranenburg, M. J., ... & Koot, H. M. (2009). Maternal sensitivity moderates the relation between negative discipline and aggression in early childhood. *Social Development*, 18(1), 99-120. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2008.00478.x>
- Alonso-Ferres, M., Imami, L., & Slatcher, R. B. (2020). Untangling the effects of partner responsiveness on health and well-being: The role of perceived control. *Journal of Social and Personal Relationships*, 37(4), 1150-1171. <https://doi.org/10.1177/0265407519884726>
- Altay, F. B., & Gure, A. (2012). Relationship among the Parenting Styles and the Social Competence and Prosocial Behaviors of the Children Who are Attending to State and Private Preschools. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(4), 2712-2718.
- Amanda, S. R., Sulistyaningsih, W., & Yusuf, E. A. (2018). The Involvement of Father, Emotion Regulation, and Aggressive Behavior on Adolescent. *International Research Journal of Advanced Engineering and Science*, 3(3), 145-147.
- Armsden, G. C., & Greenberg, M. T. (1987). The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 16(5), 427-454.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American psychologist*, 55(5), 469-480. <https://doi.org/10.1037//0003-066X.55.5.469>
- Belsky, J., Steinberg, L., & Draper, P. (1991). Childhood experience, interpersonal development, and reproductive strategy: An evolutionary theory of socialization. *Child Development*, 62(4), 647-670. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1991.tb01558.x>
- Blokland, A. A., Nagin, D., & Nieuwebeerta, P. (2005). Life span offending trajectories of a Dutch conviction cohort. *Criminology*, 43(4), 919-954. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2005.00029.x>
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss* (No. 79). New

- York: Random House.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol. 2. Separation: Anxiety and anger*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base*. New York: Basic Books.
- Bozok, M. (2018). Türkiye’de ataerkillik, kapitalizm ve erkeklik ilişkilerinde biçimlenen babalık. *Fe Dergi*, 10(2), 30-42.
- Buss, A. H., & Perry, M. (1992). The aggression questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(3), 452-459. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.63.3.452>
- Cabrera, N. J., Volling, B. L., & Barr, R. (2018). Fathers are parents, too! Widening the lens on parenting for children’s development. *Child Development Perspectives*, 12(3), 152-157. <https://doi.org/10.1111/cdep.12275>
- Caldeira, V., & Woodin, E. M. (2012). Social support as a moderator for alcohol-related partner aggression during the transition to parenthood. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(4), 685-705. <https://doi.org/10.1177/0886260511423243>
- Caprariello, P. A., & Reis, H. T. (2011). Perceived partner responsiveness minimizes defensive reactions to failure. *Social Psychological and Personality Science*, 2(4), 365-372. <https://doi.org/10.1177/1948550610391914>
- Carnelley, K. B., Pietromonaco, P. R., & Jaffe, K. (1996). Attachment, caregiving, and relationship functioning in couples: Effects of self and partner. *Personal Relationships*, 3(3), 257-278. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1996.tb00116.x>
- Choi, J., Kim, H. K., Capaldi, D. M., & Snodgrass, J. J. (2021). Long-term effects of father involvement in childhood on their son’s physiological stress regulation system in adulthood. *Developmental Psychobiology*, 63(6), 1-12 <https://doi.org/10.1002/dev.22152>
- Coan, J. A., Schaefer, H. S., & Davidson, R. J. (2006). Lending a hand: Social regulation of the neural response to threat. *Psychological Science*, 17(12), 1032 – 1039. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2006.01832.x>
- Coley, R. L., & Medeiros, B. L. (2007). Reciprocal longitudinal relations between nonresident father involvement and adolescent delinquency. *Child Development*, 78(1), 132-147. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2007.00989.x>
- Collins, N. L., Ford, M. B., Guichard, A. C., Kane, H. S., & Feeney, B. C. (2010). Responding to need in intimate relationships: Social support and caregiving processes in couples. In M. Mikulincer & P. R. Shaver (Eds.), *Prosocial motives, emotions, and behavior: The better angels of our nature* (pp. 367–389). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/12061-019>
- Collins, N. L., Guichard, A. C., Ford, M. B., & Feeney, B. C. (2006). Responding to Need in Intimate Relationships: Normative Processes and Individual Differences. In M. Mikulincer & G. S. Goodman (Eds.), *Dynamics of romantic love: Attachment, caregiving, and sex* (pp. 149-189). The Guilford Press.
- Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 644–663. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.58.4.644>
- Crasta, D., Rogge, R. D., Maniaci, M. R., & Reis, H. T. (2021). Toward an optimized measure of perceived partner responsiveness: Development and validation of the perceived responsiveness and insensitivity scale. *Psychological Assessment*, 33(4), 338-355. <https://doi.org/10.1037/pas0000986>
- Deneault, A. A., Cabrera, N. J., & Bureau, J. F. (2022). A meta-analysis on observed paternal and maternal sensitivity. *Child Development*, 93(6), 1631-1648. <https://doi.org/10.1111/cdev.13832>
- Dickerson, S. S., & Kemeny, M. E. (2004). Acute stressors and cortisol responses: A theoretical integration and synthesis of laboratory research. *Psychological Bulletin*, 130(3), 355 – 391. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.130.3.355>
- Ditzen, B., Neumann, I. D., Bodenmann, G., von Dawans, B., Turner, R. A., Ehler, U., & Heinrichs, M. (2007). Effects of different kinds of couple interaction on cortisol and heart rate responses to stress in women. *Psychoneuroendocrinology*, 32(5), 565 – 574. <https://doi.org/10.1016/j.psyneuen.2007.03.011>
- Dodge, K. A., & Pettit, G. S. (2003). A biopsychosocial model of the development of chronic conduct problems in adolescence. *Developmental Psychology*, 39(2), 349-371. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.39.2.349>
- Doherty, N. A., & Feeney, J. A. (2004). The composition of attachment networks throughout the adult years. *Personal Relationships*, 11(4), 469-488. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2004.00093.x>
- Dooley, M. K., Sweeny, K., Howell, J. L., & Reynolds, C. A. (2018). Perceptions of romantic partners’ responsiveness during a period of stressful uncertainty. *Journal of Personality and Social*

- Psychology*, 115(4), 677–687. <https://doi.org/10.1037/pspi0000134>
- Draper, P., & Harpending, H. (1982). Father absence and reproductive strategy: An evolutionary perspective. *Journal of Anthropological Research*, 38(3), 255–273.
- Feeney, B. C., & Collins, N. L. (2001). Predictors of caregiving in adult intimate relationships: An attachment theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(6), 972–994. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.80.6.972>
- Field, A. (2009) *Discovering Statistics Using SPSS*. London, Sage.
- Flouri, E., & Buchanan, A. (2003). The role of mother involvement and father involvement in adolescent bullying behavior. *Journal of Interpersonal Violence*, 18(6), 634–644. <https://doi.org/10.1177/0886260503251129>
- Gigy, L., & Kelly, J. B. (1992). Reasons for divorce: Perspectives of divorcing men and women. *Journal of Divorce & Remarriage*, 18(1-2), 169–188. https://doi.org/10.1300/J087v18n01_08
- Gordon, C. L., Arnette, R. A., & Smith, R. E. (2011). Have you thanked your spouse today?: Felt and expressed gratitude among married couples. *Personality and Individual Differences*, 50(3), 339–343. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2010.10.012>
- Guarnieri, S., Smorti, M., & Tani, F. (2015). Attachment relationships and life satisfaction during emerging adulthood. *Social Indicators Research*, 121, 833–847. <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0655-1>
- Hayes, A. F. (2013). Mediation, moderation, and conditional process analysis. *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*, 1(6), 12–20. New York: The Guilford Press.
- Hayes, A.F. (2022). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis* (Third Edition). New York: The Guilford Press.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511–524. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.3.511>
- Itzhakov, G., & Reis, H. T. (2021). Perceived responsiveness increases tolerance of attitude ambivalence and enhances intentions to behave in an open-minded manner. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 47(3), 468–485. <https://doi.org/10.1177/0146167220929218>
- Jia, R., Kotila, L. E., & Schoppe-Sullivan, S. J. (2012). Transactional relations between father involvement and preschoolers' socioemotional adjustment. *Journal of Family Psychology*, 26(6), 848–857. <https://doi.org/10.1037/a0030245>
- Kochanska, G., & Murray, K. T. (2000). Mother–child mutually responsive orientation and conscience development: From toddler to early school age. *Child Development*, 71(2), 417–431. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00154>
- Kumar, S. A., & Mattanah, J. F. (2016). Parental attachment, romantic competence, relationship satisfaction, and psychosocial adjustment in emerging adulthood. *Personal Relationships*, 23(4), 801–817. <https://doi.org/10.1111/per.12161>
- Kuzucu, Y., & Özdemir, Y. (2013). Ergen ruh sağlığının anne ve baba katılımı açısından yordanması. *Eğitim ve Bilim*, 38(168), 96–112.
- Laub, J. H., & Sampson, R. J. (2003). *Shared beginnings, divergent lives*. Harvard University Press.
- Michael E. Lamb (2000). The history of research on father involvement. *Marriage & Family Review*, 29(2), 23–42. https://doi.org/10.1300/J002v29n02_03
- Love, K. M., & Murdock, T. B. (2004). Attachment to parents and psychological well-being: An examination of young adult college students in intact families and stepfamilies. *Journal of Family Psychology*, 18(4), 600. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.18.4.600>
- Main, M., Kaplan, N., & Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 66–104.
- Mata, A. D., & Van Dulmen, M. H. (2012). Adult-onset antisocial behavior trajectories: Associations with adolescent family processes and emerging adulthood functioning. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(1), 177–193. <https://doi.org/10.1177/0886260511416467>
- McKinney, C., Morse, M., & Pastuszak, J. (2016). Effective and ineffective parenting: Associations with psychological adjustment in emerging adults. *Journal of Family Issues*, 37(9), 1203–1225. <https://doi.org/10.1177/0192513X14537480>
- Newton, E. K., Laible, D., Carlo, G., Steele, J. S., & McGinley, M. (2014). Do sensitive parents foster kind children, or vice versa? Bidirectional influences between children's prosocial behavior and parental sensitivity. *Developmental Psychology*, 50(6), 1808. <https://doi.org/10.1037/a0036495>
- NICHD Early Childcare Research Network (2004). Trajectories of physical aggression from toddlerhood to middle childhood. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 69(4), 1–128.
- Nicholas, K. B., & Bieber, S. L. (1996). Parental abusive versus supportive behaviors and their relation to

- hostility and aggression in young adults. *Child Abuse & Neglect*, 20(12), 1195-1211. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(96\)00115-9](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(96)00115-9)
- Oldfield, J., Humphrey, N., & Hebron, J. (2016). The role of parental and peer attachment relationships and school connectedness in predicting adolescent mental health outcomes. *Child and Adolescent Mental Health*, 21(1), 21-29. <https://doi.org/10.1111/camh.12108>
- Olson, S. L., Bates, J. E., Sandy, J. M., & Lanthier, R. (2000). Early developmental precursors of externalizing behavior in middle childhood and adolescence. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 28, 119-133.
- Pansera, C., & La Guardia, J. (2012). The role of sincere amends and perceived partner responsiveness in forgiveness. *Personal Relationships*, 19(4), 696-711. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2011.01386.x>
- Pastorelli, C., Lansford, J. E., Luengo Kanacri, B. P., Malone, P. S., Di Giunta, L., Bacchini, D., ..., & Sorbring, E. (2016). Positive parenting and children's prosocial behavior in eight countries. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 57(7), 824-834. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12477>
- Patock-Peckham, J. A., Ebbert, A. M., Woo, J., Finch, H., Broussard, M. L., Ulloa, E., & Moses, J. F. (2020). Winning at all costs: The etiology of hypercompetitiveness through the indirect influences of parental bonds on anger and verbal/physical aggression. *Personality and Individual Differences*, 154, 109711. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109711>
- Preacher, K.J. and Hayes, A.F. (2004) SPSS and SAS procedures for estimating indirect effects in simple mediation models. *Behavior Research Methods, Instruments, & Computers*, 36, 717-731. <http://dx.doi.org/10.3758/BF03206553>
- Reis, H. T. (2012). Perceived partner responsiveness as an organizing theme for the study of relationships and well-being. L. Campbell ve T. J. Loving (Ed.), *Interdisciplinary research on close relationships: The case for integration* içinde (s. 27-52). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/13486-002>
- Reis, H. T., Clark, M. S., & Holmes, J. G. (2004). Perceived partner responsiveness as an organizing construct in the study of intimacy and closeness. D. J. Mashek ve A. Aron (Ed.), *Handbook of closeness and intimacy* içinde (s. 211-236). New York: Psychology Press.
- Reis, H. T., Lemay Jr, E. P., & Finkenauer, C. (2017). Toward understanding understanding: The importance of feeling understood in relationships. *Social and Personality Psychology Compass*, 11(3), e12308. <https://doi.org/10.1111/spc3.12308>
- Reuben, A., Moffitt, T. E., Caspi, A., Belsky, D. W., Harrington, H., Schroeder, F., ..., & Danese, A. (2016). Lest we forget: comparing retrospective and prospective assessments of adverse childhood experiences in the prediction of adult health. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 57(10), 1103-1112. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12621>
- Reuven-Krispin, H., Lassri, D., Luyten, P., & Shahar, G. (2021). Consequences of divorce-based father absence during childhood for young adult well-being and romantic relationships. *Family Relations*, 70(2), 452-466. <https://doi.org/10.1111/fare.12516>
- Rollè, L., Gullotta, G., Trombetta, T., Curti, L., Gerino, E., Brustia, P., & Caldarera, A. M. (2019). Father involvement and cognitive development in early and middle childhood: A systematic review. *Frontiers in Psychology*, 10, 1-18. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02405>
- Ruan, Y., Reis, H. T., Clark, M. S., Hirsch, J. L., & Bink, B. D. (2020). Can I tell you how I feel? Perceived partner responsiveness encourages emotional expression. *Emotion*, 20(3), 329. <https://doi.org/10.1037/emo0000650>
- Ruchkin, V. V., Eisemann, M., & Hägglöf, B. (1998). Aggression in delinquent adolescents versus controls: The role of parental rearing. *Children & Society*, 12(4), 275-282. <https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.1998.tb00081.x>
- Sarkadi, A., Kristiansson, R., Oberklaid, F., & Bremberg, S. (2008). Fathers' involvement and children's developmental outcomes: A systematic review of longitudinal studies. *Acta Paediatrica*, 97(2), 153-158. <https://doi.org/10.1111/j.1651-2227.2007.00572.x>
- Schwartz, S. J., Zamboanga, B. L., Ravert, R. D., Kim, S. Y., Weisskirch, R. S., Williams, M. K., ..., & Finley, G. E. (2009). Perceived parental relationships and health-risk behaviors in college-attending emerging adults. *Journal of Marriage and Family*, 71(3), 727-740. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2009.00629.x>
- Selcuk, E., Gunaydin, G., Ong, A. D., & Almeida, D. M. (2016). Does partner responsiveness predict hedonic and eudaimonic well-being? A 10-year longitudinal study. *Journal of Marriage and Family*, 78(2), 311-325. <http://dx.doi.org/10.1111/jomf.12272>

- Selcuk, E., Karagobek, A. B., & Gunaydin, G. (2018). Responsiveness as a key predictor of happiness: Mechanisms and unanswered questions. M. Demir ve N. Sümer (Ed.), *Close relationships and happiness across cultures* içinde (s.1-18). New York: Springer.
- Selcuk, E., Stanton, S. C. E., Slatcher, R. B., & Ong, A. D. (2017). Perceived partner responsiveness predicts better sleep quality through lower anxiety. *Social Psychological and Personality Science*, 8(1), 83-92. <https://doi.org/10.1177/1948550616662128>
- Selcuk, E., Zayas, V., & Hazan, C. (2010). Beyond satisfaction: The role of attachment in marital functioning. *Journal of Family Theory & Review*, 2(4), 258-279. <https://doi.org/10.1111/j.1756-2589.2010.00061.x>
- Seo, J. (2007). *Long-Term influence of father involvement on emerging adults' psychological well-being*. Doktora Tezi. Florida State Üniversitesi, Amerika.
- Simpson, J. A., Rholes, W. S., & Phillips, D. (1996). Conflict in close relationships: An attachment perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(5), 899-914. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.71.5.899>
- Stanton, S. C., Selcuk, E., Farrell, A. K., Slatcher, R. B., & Ong, A. D. (2019). Perceived partner responsiveness, daily negative affect reactivity, and all-cause mortality: A 20-year longitudinal study. *Psychosomatic Medicine*, 81(1), 7-15. <https://doi.org/10.1097/PSY.0000000000000618>
- Sümer, N. (2003). Personality and behavioral predictors of traffic accidents: testing a contextual mediated model. *Accident Analysis & Prevention*, 35(6), 949-964. [https://doi.org/10.1016/S0001-4575\(02\)00103-3](https://doi.org/10.1016/S0001-4575(02)00103-3)
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemleri üzerinde psikometrik değerlendirilmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Taşfiliz, D., Çetiner, E. S., & Selçuk, E. (2020). Yakın ilişkilerde algılanan duyarlılığın yaş farklılıkları ve psikolojik esenlik ile ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 35(86), 19-39.
- Taşfiliz, D., Selcuk, E., Gunaydin, G., Slatcher, R. B., Corriero, E. F., & Ong, A. D. (2018). Patterns of perceived partner responsiveness and well-being in Japan and the United States. *Journal of Family Psychology*, 32(3), 355-365. <http://dx.doi.org/10.1037/fam0000378>
- Tougas, C., Péloquin, K., & Mondor, J. (2016). Romantic attachment and perception of partner support to explain psychological aggression perpetrated in couples seeking couples therapy. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*, 5(4), 197-211. <https://doi.org/10.1037/cfp0000068>
- Williams, S. K., & Kelly, F. D. (2005). Relationships among involvement, attachment, and behavioral problems in adolescence: Examining father's influence. *The Journal of Early Adolescence*, 25(2), 168-196. <https://doi.org/10.1177/0272431604274178>
- van der Voort, A., Linting, M., Juffer, F., Bakermans-Kranenburg, M. J., & van IJzendoorn, M. H. (2013). Delinquent and aggressive behaviors in early-adopted adolescents: Longitudinal predictions from child temperament and maternal sensitivity. *Children and Youth Services Review*, 35(3), 439-446. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2012.12.008>
- Yagmurlu, B., & Sanson, A. (2009). Parenting and temperament as predictors of prosocial behaviour in Australian and Turkish Australian children. *Australian Journal of Psychology*, 61(2), 77-88. <https://doi.org/10.1080/00049530802001338>
- Yoon, S., Bellamy, J. L., Kim, W., & Yoon, D. (2018). Father involvement and behavior problems among preadolescents at risk of maltreatment. *Journal of Child and Family Studies*, 27, 494-504. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0890-6>